

ЕНЕРГІЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ

Зростаючий дефіцит енергії у світі вимагає ретельного обліку і планування споживання енерговитрат як при розробці нових, так і поліпшенні існуючих технологій виробництва продукції. Проблема енергетичних оцінок і вимірювань історично формувалася в рамках різних концепцій і підходів до вирішення загальних економічних питань щодо ресурсів.

Ще у 1928 р В.І. Вернадський сформулював проблему кількісного обліку і розробки загальних одиниць виміру енергії, необхідних для об'єктивної оцінки продуктивних сил: кількісний облік енергії повинний бути поставлений так, щоб "...усі сили були виражені в порівнянній формі, в одній і тій же загальній їм одиниці"; відсутність таких вимірників, на думку вченого, не дає можливості об'єктивно оцінити енергетичні запаси і розподілити природні продуктивні сили країни [1, с. 32].

Енергетичний підхід і розроблювальні методи виміру та нормування енерговитрат відбивали тією чи іншою мірою прагнення виявити узагальнений енергетичний критерій для оцінки стану народного господарства. Однак, такого узагальненого критерію, що входив би в систему діючих у плануванні показників, не існує і донині [2, с. 12]. Енерговитрати при виробництві сільськогосподарської продукції визначають тільки з метою розрахунку їхньої потреби окремо за напрямками витрат і видах ресурсів, а також при нормуванні витрат за видами робіт, складу агрегатів і марках машин [3, с. 75].

Енергія (від грецького *energeia* – дія, діяльність) – загальна (кількісна) міра різних форм руху і взаємодії усіх видів матерії. Для кількісної характеристики якісно різних форм руху і відповідних їм взаємодій виділяють різні види енергії: механічну, теплову, електромагнітну, ядерну і т.д. [4, с. 45].

Ефективність енергоспоживання є одним з головних показників результативності функціонування будь-якої сільськогосподарської виробничої системи в цілому. Розуміння сутності сільськогосподарського енергоспоживання і безпосередньо пов'язаних з ним економічних категорій та показників має теоретичне і практичне значення. Це дозволяє не тільки з'ясувати роль енергетичного фактора в підвищенні ефективності аграрного виробництва, але і розробити систему показників, що складають основу інструментарію аналізу енергомосткості й ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, обґрунтувати напрямок зниження енергомосткості й підвищення ефективності енергоспоживання з всіма економічними наслідками, що впливають звідси. З огляду на зазначене кожен фахівець сільського господарства повинен володіти методикою енергетичної оцінки ефективності управлінських рішень, функціонування аграрного виробництва в цілому, що менш піддається інфляційним процесам, ніж економічний аналіз ефективності сільськогосподарського виробництва [5, с. 117].

До недавня енергетичні витрати в сільському господарстві враховувалися лише в контексті енергетичних ресурсах (пальне, електроенергія), і майже зовсім не бралася до уваги енергія, що витрачається в процесі трудової діяльності людини: енергія добрив, машин, ґрунту, живої праці та ін. Втім сільськогосподарська продукція як концентрат високоякісної енергії створюється за рахунок використання багатьох видів енергії.

Виходячи з закону збереження енергії цілком логічним є зіставлення усіх видів витрат енергії, що беруть участь у виробництві сільськогосподарської продукції, з результатами її перетворення в більш складну енергію – сільськогосподарську продукцію. В цьому сенсі сільськогосподарське виробництво, на відміну від інших галузей народного господарства, є не тільки споживачем, але і виробником енергії.

Енергетичні показники відповідають економічному критерію ефективності аграрного виробництва: вони відображають витрати сукупної праці (живої й уречевленої) на отримання сільськогосподарської продукції в енергетичних одиницях і можуть бути реальною основою регулювання ціноутворення, пов'язаного з порівнянням витрат у системі "вихідна сировина – переробка – засоби виробництва – виробництво кінцевого продукту сільського господарства".

Розмір вартісних (грошових) показників визначається цінами, що не завжди точно відображають реальні суспільно необхідні витрати ресурсів на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг. Тому необхідний критерій, що дозволяє, не замінюючи вартісних показників, вірогідно визначити реальні витрати на виробництво, їхнє співвідношення і структуру.

Таким критерієм є енергомісткість продукції, що відображає нагромадження енергії в сільськогосподарській продукції протягом процесу її виробництва – від видобутку сировини до отримання готового продукту.

Список використаних джерел:

1. Методические рекомендации по определению показателей энергоемности производства сельскохозяйственной продукции. – М.: ВИЭСХ, 1990. – 40 с.
2. Жученко А.А. Стратегия адаптивной интенсификации сельскохозяйственного производства / А.А. Жученко, А.Д. Урсул. – Кишинев: Штиинца, 1983. – 304 с.
3. Севернев М.М. Энергосберегающие технологии в сельскохозяйственном производстве / М.М. Севернев. – М.: Колос, 1992. – 90 с.
4. Горда А.С. Энергопотребление и основные направления энергосбережения в сельскохозяйственных формированиях / А.С. Горда // Проблемы эффективного функционирования АПК в условиях новых форм собственности и хозяйствования: Кол. монография в двух томах. – [Т.1] / За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.С. Мазнева. – К.: ІАЕ, 2001. – С. 575-577.
5. Федірець О.В. Нетрадиційні джерела енергії в сільському господарстві / О.В. Федірець // Матеріали науково-практичної конференції “Роль інформаційних технологій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств” (м. Полтава, 12-13 жовтня 2006 року). – Полтава: РВВ ПДАА, 2006. – С. 205-208.